

Posudek vedoucího diplomové práce

Daniela Rosolová, *Mezi monologem a dialogem: Rozbor Buberova spisu Já a Ty*

ÚFAR, FFUK, září 2011

Stěžejní částí diplomové práce Daniely Rosolové je rozbor spisu *Já a Ty*. Před vlastním rozбором spisu však autorka charakterizuje metodu své interpretace. Nechce Buberovu úvahu ve svém výkladu ani napodobovat, ani se od citací Bubera odrážet k vlastním úvahám, nýbrž hodlá při výkladu Bubera používat „neutrální jazyk prokládaný citacemi, který bude místy doplněn o zavedené filosofické pojmy“ (15). Jakkoli tato charakteristika jejího vlastního postupu může znít nenápadně, obsahuje přinejmenším dva významné cíle: formulovat interpretaci střízlivým jazykem, což při apelativním tónu knihy *Já a Ty* nemusí být vždy snadné, a nalézt pro Buberovu filosofii patřičný filosofický kontext, v němž vystane její význam i její meze.

Právě tomuto kontextu je věnována druhá kapitola (str. 18 – 37). V ní Daniela Rosolová upozorňuje na Buberův výklad chasidismu (23 – 29), podle něhož chasidismus není naukou, ale především životní praxí, v níž je život „vnímán jako neustálé setkávání s Bohem ve světě, ve kterém vposledku nejde o sjednocení duše s Bohem, ale o sjednocení Boha se světem“ (26), o poznání „každodenního duchovního významu“ světa (27). Autorka pak uvádí různé reakce na Buberovu filosofii, od G. Scholema, K. Jasperse, J. Leibowitze, E. Lévinase, F. Rosenzweiga a protestantské teology, až po vstřícné a důkladné vykladače, kteří pak hrají významnou roli v její vlastní interpretaci, totiž M. Theunissen a B. Caspera.

Hlavní část diplomové práce („III. Vlastní interpretace“, str. 38 – 72) začíná určením zdroje Buberova pojmu „dialog“. Tímto zdrojem není analýza konkrétní podoby řeči, totiž mezilidského rozhovoru, nýbrž vztah s Bohem, který je na některých místech bible popisován jako oslovení (Gn 3,9; Iz 43, 1). Dialog je není primárně označením rozmluvy, nýbrž dění, které má podobu interakce dvou činností: „fakticky se Boží slovo projevuje jako světové dění, na něž v odpověď přichází lidské jednání“ (39). Tento vztah k Bohu je pak u Bubera přenášen „na všechny vztahy ve světě. Dialog s Bohem je naopak odděleně bez jednotlivých dialogů se světem nemyslitelný, ba je dokonce právě jimi.“ (41). Autorka dává své interpretaci velmi zřetelnou, systematickou strukturu, v níž postupně vykládá pojmy, jako je „skutečnost“ (jakožto podíl na dění), „neskutečnost“ (jako nepodílení se), základní slova „Já-Ty“ a „Já-Ono“, čas a prostor z hlediska setkání (Já-Ty), čas a prostor z hlediska zkušenosti „Já-Ono“, pojmy „zkušenost“ a „předmět“ atd. Při snaze vztáhnout Buberovo myšlení do relevantního kontextu autorka například konstatuje, že „důraz ne nezpředmětněné poznání Boha zařazuje Bubera mezi apofatické teology.“ (60) Autorka se přitom dostává spolu s Theunissenem k problému, zda nemožnost o vztahu „Já-Ty“ vůbec náležitě mluvit, tedy „apofatická povaha světa Já-Ty“ (61), není „zástěrkou zakrývající závažný filosofický problém“, totiž „pouze negativní vymezení pojmu oblasti „mezi“.“ (60). Velmi zajímavý výklad najdeme v pasáži věnované pokusu vymežit buberovský „vztah“ negativně vůči „intencionálnímu aktu“ (63 nn.). Takové vymezení autorku nepřesvědčilo: „Není dostatečně vysvětleno,

proč bychom měli chápat intenci jako pouze mentální obsah bez přesahu ke světu. Za druhé není vůbec samozřejmé, že např. „milovat někoho“ nemá strukturu intence, na což poukazoval Theunissen“ (65). Dalším problémem, který autorka formuluje, je skutečnost, že Buber pod pojem vztah shrnuje různorodé typy interakce, aniž by je zřetelně odlišoval: vztah mezi Bohem a člověkem, mezi lidmi, vztah k věcem. Uzavírá: „jde pouze o analogické použití stejného pojmu. Buber nelze kritizovat za to, že specifika jednotlivých sfér nerozlišuje. Lze ovšem namítat, že toto rozlišení dostatečně nepromítá do svého vyjadřování.“ (69)

V závěru shrnuje Daniela Rosolová v několika tezích „rasy dialogické filosofie Martina Bubera“, aby v pak doslovu opustila „neutrální jazyk“ a uvedla tři motivy, pro které si myšlenek Martina Bubera sama váží: 1. ne-institucionální pojetí náboženství, v němž je „vztah k Bohu ... líčen jako specifický, svým způsobem profánní postoj člověka ke svému okolí“; 2. schopnost Bubera oslovovat křesťanský svět svým důrazem na „světskou zbožnost“ a přesvědčením, že „Bůh na člověka v nějakém smyslu závisí“ (79); 3. svým hledáním „dynamického poměru ke světu“, který je protikladem takové existence, „která nikomu a ničemu v ničem nepřispívá“ (81).

Diplomovou práci Daniely Rosolové považuji za zdařilý pokus o představení spisu *Já a Ty*. Je sympatická tím, že si postupně buduje k dílu takový přístup, který je neredukuje jen na jeden obor (teologii, judaistiku, filosofii či antropologii) a který se snaží najít jeho systematické jádro. Přesně formuluje své pochyby, které snad mohly být rozvedeny podrobněji. Vybízelo k tomu zejména srovnání „vztahu“ a „intencionálního aktu“, ale i charakteristika Buberova myšlení jako apofatické teologie.

Práci navrhuji hodnotit jako **v ý b o r n o u**.

V Praze, 13. září 2011

Jakub Čapek